

Disproportioneel terugvorderen + beeldvorming

Het recht op kinderopvangtoeslag is onder meer afhankelijk van de kosten van kinderopvang. Vereist is (volgens de uitleg van het wettelijk systeem door de RvS) dat alle kosten van kinderopvang binnen korte tijd nadat ze zijn gemaakt ook daadwerkelijk moeten zijn betaald. De ouder moet dat ook kunnen aantonen.

PM voorbeelden waaruit blijkt hoe situaties van niet-volledige betaling kunnen ontstaan die ook iets zeggen over de mate van verwijtbaarheid van ouders.

Als bij het definitief vaststellen van de toeslag blijkt dat niet alle kosten van kinderopvang zijn betaald zijn de gevolgen zeer ingrijpend. Er bestaat dan over het betreffende toeslagjaar helemaal geen aanspraak op kinderopvangtoeslag. Het hele bedrag aan uitgekeerde voorschotten wordt teruggevorderd, ook voor de maanden en de bedragen in het toeslagjaar die aan kinderopvangkosten zijn besteed. Het teruggevorderde bedrag moet ook volledig worden terugbetaald. Het kan dan gaan om bedragen van tienduizenden euro's. Het enige dat de ouder nog enigszins kan helpen is dat voor de terugbetaling gebruik kan worden gemaakt van een betalingsregeling over 24 maanden die rekening houdt met de betalingscapaciteit van de ouder. Jarenlange schuldenproblematiek en (stille) armoede kunnen het gevolg zijn.

Het terugvorderen van de gehele toeslag als gevolg van niet-volledige betaling en het ontbreken van een mogelijkheid voor de B/Toeslagen om de gevolgen voor de burger te verzachten, bijvoorbeeld door de aanspraak op kinderopvangtoeslag in deze gevallen naar evenredigheid vast te stellen, heeft al jaren geleden de nodige aandacht getrokken. Dit is bijvoorbeeld al in 2014 onderwerp van gesprek geweest tussen SZW en FIN/BD, naar aanleiding van een geruchtmakende fraudezaak waarin honderden ouders het slachtoffer werden van het disproportioneel terugvorderen als gevolg van de aangeboden "gratis" kinderopvang. Dat heeft echter niet tot veranderingen geleid. In het in 2018 gestarte project verbetervoorstellen kinderopvangtoeslag wordt door SZW en FIN/BD opnieuw naar het onderwerp gekeken.

Het beeld dat ontstaat bij het ontbreken van een mogelijkheid in de wet om de rigide uitwerking weg te nemen (en het uitblijven van een oplossing) is dat de overheid volstrekt geen oog heeft voor de consequenties die er zijn voor de betrokken burgers. Een relatief kleine onvolkomenheid van de kant van de burger bij de naleving van de toch al ingewikkelde regels voor kinderopvangtoeslag kan snoeiharde gevolgen voor hem hebben. Het maakt burgers bang om überhaupt van kinderopvangtoeslag gebruik te maken en heeft daarmee een verkeerde invloed op de doelstelling van arbeidsparticipatie.

Weliswaar is de omvang van het aantal gevallen waarin de problematiek zich voordoet in de loop der jaren gedaald. Dat is op zich echter geen reden om geen actie meer te ondernemen. De situaties doen zich nog steeds voor. De recente ontwikkelingen rondom CAF 11 en het gegeven dat de Belastingdienst zelf allerlei steken heeft laten vallen bij de uitvoering van de kinderopvangtoeslag maken het ontbreken van een bevoegdheid c.q. evenredigheidsmechanisme extra schrijnend.

De gevolgen die verbonden zijn aan de eis dat alle kosten moet zijn betaald is ook in vergelijking tot andere voorwaarden voor de kinderopvangtoeslag bijzonder. Als bijvoorbeeld de ouder niet meer voldoet aan de arbeidseis vervalt het recht op kinderopvangtoeslag ook niet van de ene op de andere dag, laat staan voor het hele jaar: de wet voorziet dan in een overgangsperiode waarin de ouder een aantal maanden het recht behoudt. In die gevallen wordt door de wetgever wel degelijk rekening gehouden met het burgerperspectief.